

درباره جنگ فعلی برسر قره باغ

جنگ جدید یا فعلی حکومت های دو کشور همسایه ارمنستان و آذربایجان برسر ایالت قره باغ بازهم معضل ناسیونالیسم را بر جلوی صحنه انظار بین المللی قرارداد. برای اینکه ریشه های ناسیونالیستی این جنگ را خوب بفهمیم، بهتر یا لازم است نخست تاریخچه معاصر اختلافات بین این دو کشور درمورد قره باغ را بررسی نماییم:

تاریخچه: بر اساس برخی اطلاعاتی که من از منابع مختلف در اینترنت بدست آورده ام: پس از فروپاشی امپراتوری روسیه تزاری در نتیجه انقلاب اکتبر در سال ۱۹۱۷، ارمنستان و آذربایجان به دو کشور مستقل تبدیل شده و آنگاه بلافاصله بمدت دو سال وارد جنگ خونینی با یکدیگر برسر منطقه قره باغ در طول سالهای ۱۹۱۸-۱۹۲۰ شدند. سابقه تاریخی اختلافات این دو کشور در مورد قره باغ لااقل به این سالها بازمیگردد. اما در سالهای ۱۹۲۱-۱۹۲۲ این دو کشور به دو جمهوری اتحاد شوروی سابق مبدل گردیده که در نتیجه آن نزاع هایشان یا به نظر من به بیان دیگر تمایلات ناسیونالیستی مربوطه اشان در مورد قره باغ- با تغییر در واقع صوری حکومت- زیر سرپوش گذاشته شده بدین ترتیب تحت کنترل درآمده و عمدتاً فروکش پیدا کردند. بنابر تصمیمات اتخاذ شده توسط مقامات باصطلاح بلند پایه در مسکو و یا ناشی شده از قوانین مصوب مربوطه، قره باغ تحت نام "قره باغ کوهستانی" بعنوان یک ایالت خود مختار تا سال ۱۹۴۸ در ارمنستان و سپس از این سال تا تقریباً سال ۱۹۹۰- یعنی زمان فروپاشی اتحاد شوروی- بعنوان چنین ایالتی متعلق به آذربایجان موجودیت داشت. بعد از فروپاشی اتحاد شوروی، آذربایجان و ارمنستان دوباره به دو کشور مستقل مجاور یکدیگر تبدیل شدند. در تاریخ ۱۰ سپتامبر ۱۹۹۱ یک همه پرسی توسط " کمیته قره باغ" در این ایالت برگزار شد و این منطقه بعنوان یک کشور اعلام استقلال نمود ولی این استقلال توسط " شورای عالی آذربایجان" که جزئی از حکومت آذربایجان در آن زمان بود ملغی گردید. و دوباره در سال ۱۹۹۴ جنگ خونینی بین این دو کشور ارمنستان و آذربایجان بر سر قره باغ که متعلق به دومی بود درگرفت و ...

در اواخر سپتامبر سال جاری در نتیجه تشدید برخوردهای بین نظامیان دو کشور در خط مرزی بین آنها، بازهم جنگ نسبتاً شدید و وسیعی بین دو ارتش شروع شد که هنوز باوجودیکه از شدت آن کاسته شده ادامه دارد. چنانکه گفته میشود، هنوز (در ۲۲ اکتبر) بعضی شهرهای آذربایجان تحت اشغال ارتش ارمنستان هست. قره باغ ۴۰۴۰۰ کیلومتر مربع وسعت و حدود ۱۵۰ هزار نفر جمعیت دارد (۸۰٪ ارمنی و ۲۰٪ آذری هستند). این منطقه اقتصاد ویژه پیشرفته و یا ثروتهای طبیعی چندانی ندارد و غیره. بدین معنا که این منطقه بلحاظ اقتصادی برای این دو کشور آنقدر مهم و جذاب نبوده و لذا اختلافات و نزاع های دو حکومت آشکارا بورژوازی برسر آن را صرفاً باید بعلت گرایش ناسیونالیستی، بواسطه برخورد و سیاست ناسیونالیستی اشان در این مورد دانست. راه حل اساسی و صحیح این معضل و پایان دادن به نزاع های مزبور، بنظر من، واضحاً عبارتست از رجوع به تصمیم خود مردم قره باغ، دائر برماندن در این ایالت در آذربایجان با شکل اجتماعی و سیاسی معین حتی الامکان مطلوب موردنظرشان برای آن یا در حالت امکان پذیر الحاق به ارمنستان و یا داشتن یک کشور مستقل، از طریق یک همه پرسی آزادانه و مستقیم از این مردم؛ سایر مسایل مربوطه از قبیل مسایل ارضی مرزی باید بر اساس این تصمیم و برطبق یک روش بین المللی دموکراتیک و صلح جویانه و مسالمت آمیز حل و

فصل شوند. حکومت های این دو کشور بایستی از این ناسیونالیسم دست بکشند و این راه حل را قبول نمایند. و بنابراین طبقه کارگر و کمونیستها در هر دو کشور و در منطقه قره باغ و نیز در سطح جهانی در این ارتباط باید برای چنین راه حلی مبارزه کنند.

ناسیونالیسم بنیاداً یک ایدئولوژی متعلق به بورژوازی است و تاریخاً در تطابق با منافع و نیازهای مادی هر طبقه بورژوازی، درمقیاس یک سرزمین معین بمثابه یک میراث یا دستاورد تاریخی سیاسی برای او، جهت تشکیل و حفظ بازار واحد کسب کار و بالنتیجه ایجاد کشور و دولت مستقل مبتنی بر آن پدیدار میگردد. ناسیونالیسم در مراحل تاریخی بعدی موجودیت اش منطبق با فرایند تغییر و تحول معین منافع و مصالح مادی و معنوی بورژوازی همچننین تمایل به اعمال تسلط و برتری ملی یا هم ملیت گرایی نسبت به سایر ملت ها یا افراد و مردمانی از سایر ملتها بخود میگیرد. آنگاه این ایدئولوژی ناسیونالیستی از طریق ترویج و تبلیغ و تلقین که در نتیجه کارکردها و فعالیت های ایدئولوژیک و آموزشی و سیاسی بورژوایی انجام میگیرد، امکاناً بدرجاتی در اذهان توده های مردم رسوخ نموده و جایگیر میشود. فرهنگ عمومی مساعد از پیش به ارث رسیده فئودالی و ماقبل سرمایه داری در جامعه تحقق این روند را تسهیل و سریع تر مینماید. بررسی تاریخی - مشخص فرایند پیدایش و رشد ناسیونالیسم در آن دو کشور خارج از امکانات این نوشته هست و بعلاوه میتوان به همان تعریف کلی که بیان شد در اینجا اکتفاء نمود.

حمید پویا

۲۵ اکتبر ۲۰۲۰

این مقاله ترجمه نوشته ای با همین عنوان و همین تاریخ و به زبان انگلیسی است که من آن را نوشته ام و سپس خودم آن را به فارسی برگردانده ام و ضمن این کار اصلاحات بسیار مختصری در آن وارد کرده ام. حمید پویا